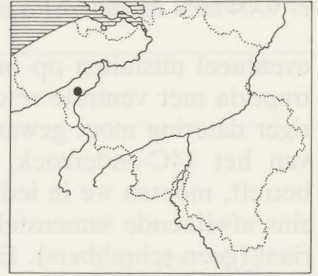

P. VAN DER PLAETSEN, J. VANMOERKERKE & J.P. PARENT

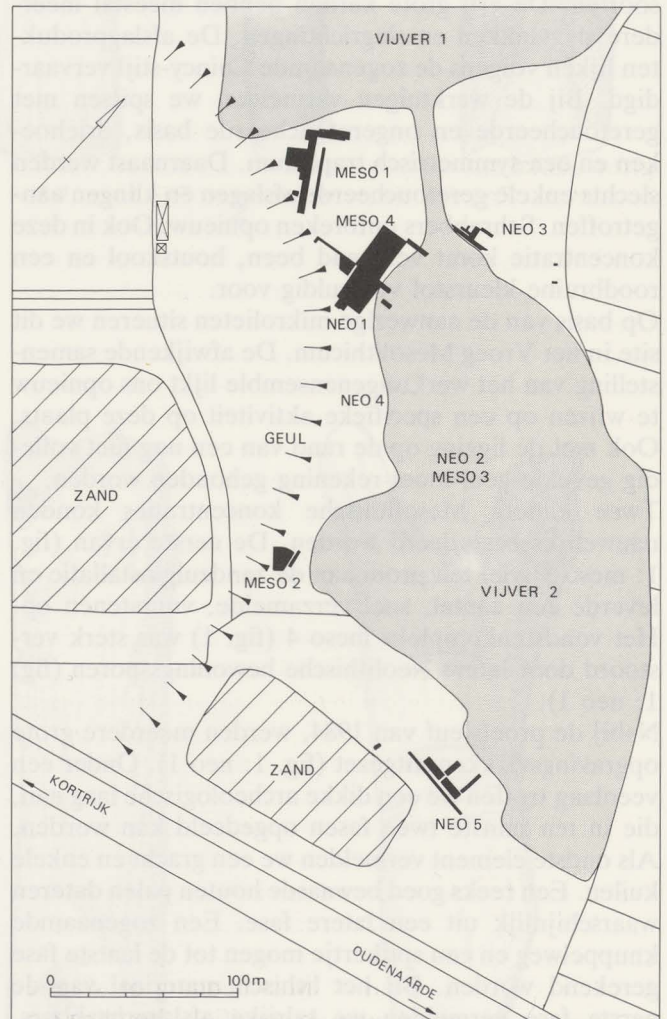
Mesolithische en neolithische sites aan de «Donk» te Oudenaarde

Na een eerste verkenning in 1984 bleek een grootschalig onderzoek op het site Oudenaarde-Donk gerechtvaardigd. De snel vorderende ontzandingswerken, die in 1985 ca. 5 ha. terrein vernietigden, noodzaakten ons aan een hoog tempo meerdere sites op te graven of te controleren. Het onderzoek wordt uitgevoerd voor de Nationale Dienst voor Opgravingen in samenwerking met laboratoria van het Geologisch Instituut, R.U.G., het Verbond voor Oudheidkundig Bodemonderzoek van Oost-Vlaanderen (V.O.B.O.-V.), de stad Oudenaarde en het zandwinningsbedrijf Meganck uit Lokeren. De werkzaamheden die een kunstmatige waterplas met sterk schommelend niveau creëerden, waren er de oorzaak van dat de noodopgraving vaak in uiterst moeilijke omstandigheden verliep. Uiteindelijk werden 4 Mesolithische en 5 Neolithische sites evenals 1 Romeinse¹ nederzetting ontdekt.

Het geomorfologisch en pedologisch onderzoek wijst op de aanwezigheid van een meanderende Scheldearm (tot 50 m breed en 9 m diep), die door een moerassig gebied met talrijke zandige opduikingen liep.

Onder een dik pakket uit de Romeinse tijd werd een Mesolithische concentratie aangetroffen (fig. 1: meso 1). Op de top van een kleine, zandige opduiking langs de oude Scheldearm kon een ovale zone van ca. 12 bij 5 m met zowat 2.000 artefakten ingetekend worden. Als grondstof werd overwegend gebruik gemaakt van verscheidene gevlekte vuursteensoorten; artefakten uit Wommersomkwartsiet zijn zeldzaam. De kernen, veelal met meerdere slagvlakken, zijn dikwijls «uitgeput». Bij de werktuigen is er een duidelijk overwicht van rechthoekige trapezia. Daarnaast vermelden we enkele spitsen met afgeronde basis en mikroklingen met afgestompte boord. Ook zogenaamde Montbani-klingen komen frekwent voor. Het aantal kerfresten is in verhouding tot de mikrolieten bijzonder groot. Het meest opvallend is de afwezigheid van schrabbers, boren e.d. Naast de vuurstenen artefakten vermelden we ook talrijke fragmenten verbrand bot en houtskool. Uitzonderlijk bewaarde ook niet-verbrand bot. Bij de

1 Algemeen situatieplan.

weinige tot nu toe gedetermineerde stukken vermelden we het voorkomen van hert en enkele kleine zoogdieren. Op het site komt ook een roodbruine kleurstof voor.

Deze vindplaats kan ongetwijfeld in het Midden of Laat Mesolithicum gesitueerd worden. Een datering in de laatste fase van het Mesolithicum kunnen we

1 Onderzoek door M. Rogge.

eventueel uitsluiten op basis van de afwezigheid van trapezia met ventrale retouches. Voor een nauwkeurigere datering moet gewacht worden op de resultaten van het ^{14}C -onderzoek. Voor wat de interpretatie betreft, moeten we in ieder geval wijzen op de enigszins afwijkende samenstelling van het lithische materiaal (geen schrabbers). Een tijdelijk kampement met een specifieke functie, een zogenaamd *special activity site* (jacht...), lijkt ons momenteel een aanvaardbare hypothese.

Een tweede Mesolithische concentratie (fig. 1: meso 2), momenteel nog steeds in onderzoek, bevindt zich op de zuidwestelijke helling van een duin, op enkele meters van de Scheldegeul die ten tijde van de okkupatie van het site nog niet volledig gevuld was. De grondstof voor het vervaardigen van artefakten bestaat tot nog toe uitsluitend uit meerdere gevlekte silexsoorten. De vrij grote kernen hebben meestal meerdere slagvlakken en slagrichtingen. De afslagproducten lijken volgens de zogenaamde Coincy-stijl vervaardigd. Bij de werktuigen vermelden we spitsen met geretoucheerde en ongeretoucheerde basis, driehoeken en een symmetrisch trapezium. Daarnaast werden slechts enkele geretoucheerde afslagen en klingen aangetroffen. Schrabbers ontbreken opnieuw. Ook in deze concentratie komt verbrand been, houtskool en een roodbruine kleurstof veelvuldig voor.

Op basis van de aanwezige mikrolieten situeren we dit site in het Vroeg Mesolithicum. De afwijkende samenstelling van het werktuigenensemble lijkt ons opnieuw te wijzen op een specifieke activiteit op deze plaats. Ook met de ligging op de rand van een nog niet volledig gevulde geul moet rekening gehouden worden.

Twee andere Mesolithische concentraties konden nauwelijks bestudeerd worden. De eerste ervan (fig. 1: meso 3) viel ten prooi aan de zandzuiginstallatie en leverde een aantal, snel verzamelde, vuurstenen op. Het vondstenkompleks meso 4 (fig. 1) was sterk verstoord door latere Neolithische bewoningssporen (fig. 1: neo 1).

Nabij de proefsleuf van 1984, werden meerdere grote opgravingsvlakken uitgezet (fig. 1: neo 1). Onder een veenlaag troffen we een dikke archeologische laag aan, die in ten minste twee fasen opgedeeld kan worden. Als oudste element vermelden we een gracht en enkele kuilen. Een reeks goed bewaarde houten palen dateren waarschijnlijk uit een latere fase. Een zogenaamde knuppelweg en een spijkertje mogen tot de laatste fase gerekend worden. Bij het lithisch materiaal van de eerste fase vermelden we talrijke afslagschrabbers, gepolijste bijlen, «dolken», driehoekige en bladvormige pijlpunten en verscheidene geretoucheerde klingen en afslagen. In de jongste fase zijn de vuurstenen artefakten minder talrijk. We wijzen alleen op een zogenaamd «mes» met vlakke alternerende retouches. De keramiek van de oudste fase bestaat grotendeels uit grote grofwandige recipiënten, verschaald met vuursteensplinters. In het bovenste gedeelte daarentegen treffen we dunwandige, met leembrokjes verschaalde keramiek aan, gemaakt in de traditie van de

Bekerkulturen. Vooral de eerste fase leverde een rijke verzameling dierebeenderen op. Ondanks het feit dat de studie hiervan nog volop aan de gang is, lijken de resultaten van het onderzoek van 1984 bevestigd te worden. Wij kunnen spreken van een veestapel gedomineerd door het rund; ook goed vertegenwoordigd is het varken, terwijl botten van schapen en/of geiten zeldzaam zijn. Bovendien troffen we veelvuldig beenderen van wilde dieren aan (tot 40% van het materiaal). Er werd vooral jacht gemaakt op het edelhert, maar ook ree, everzwijn, oerrund (en/of bison), bever, watervogels enz. verschenen op het menu van de *Donk*-bewoners. Resten van snoek en meerval wijzen erop dat ook visvangst tot één van de activiteiten behoorde. Van enkele paarderesten kon niet uitgemaakt worden of zij afkomstig waren van gedomesticeerde of wilde dieren. Deze belangrijke verzameling slacht- en etensresten leverde ook een vijftal menselijke overblijfselen op. Hoe deze erin terecht kwamen blijft een open vraag. Tot de kollektie behoren verder een aantal benen voorwerpen, zoals hakken (fig. 2), spitsen, spelden e.d. Ook werden talrijke afvalproducten van beenverwerking aangetroffen. De voornaamste grondstof voor het vervaardigen van artefakten bestaat uit botten van edelhert.

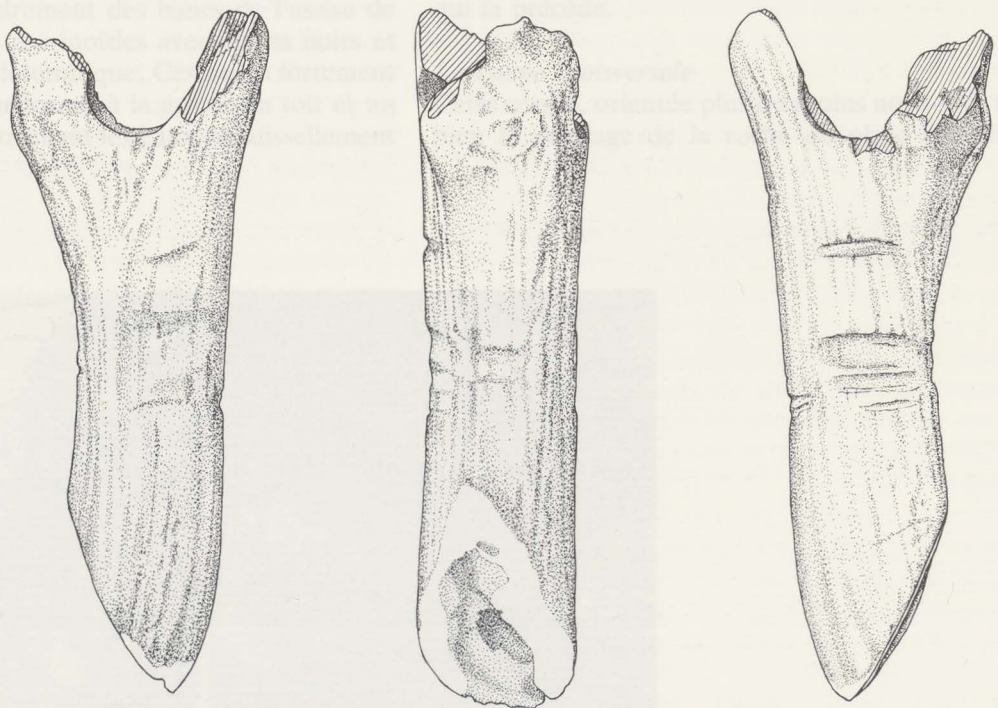
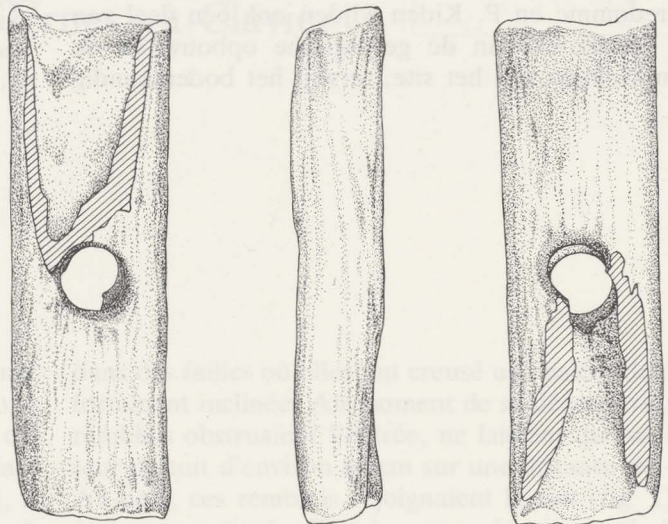
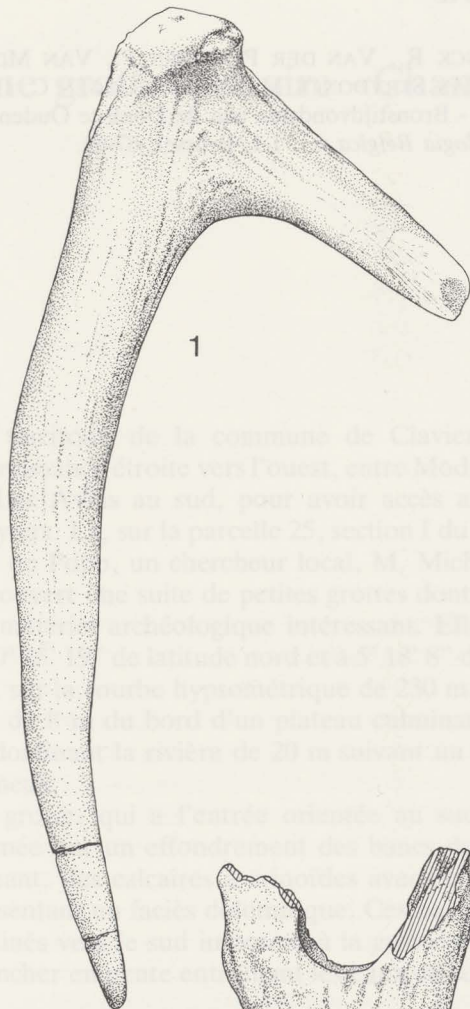
De gegevens wijzen op een site waarvan de aanvang in de tweede helft van het Midden Neolithicum dient gesitueerd te worden. Het is niet onmogelijk dat de bewoning doorloopt tot in de Vroege Bronstijd.

In de directe omgeving van deze nederzetting situeren zich een andere reeks vondsten (fig. 1: neo 3), maar van dit areaal was slechts een beperkt oppervlak voor onderzoek beschikbaar. Ook het vondstenmateriaal was bijzonder schaars. Toch konden een aantal greppels of grachten ingetekend worden. Een aantal houten palen zijn van jongere datum.

Aan het andere uiteinde van de vijver werden sporen van een ander Neolithisch site aangetroffen (fig. 1: neo 5). Ook hier is het onderzoek nog niet afgesloten. Onder een pakket veen werd een organische en kleiige laag gevonden die opvallend veel maal- en/of wrijfstenen bevatte. Ook de goede vertegenwoordiging van zeer dikwandige keramiek valt op. Bij het dunwandige aardewerk vermelden we een fragment van een kraag-halsflesje en van scherven in Bekertaditie. Onder de structuren zijn te vermelden: een greppel en verscheidene kuilen. Een opmerkelijk feit is de totale afwezigheid van bot, ondanks het feit dat hout en ander plantaardig materiaal in een perfecte staat van bewaring verkeert. Dit areaal leverde archaeologica op waarvan we gelijkenissen vinden bij zowel de Seine-Oise-Marne- als bij de Vlaardingencultuur.

Twee andere zones konden slechts vluchtig gecontroleerd worden. Neo 2 werd vernietigd, terwijl neo 4 na een kort onderzoek, waarbij enkele kuilen en paalgaten aan het licht kwamen, onder water kwam te staan.

Bij het gehele onderzoek opteren we consequent voor een interdisciplinaire aanpak. Zo werden om de relationele en absolute kronologie van het site beter te

bepalen verscheidene monsters voor 14C-datering overgemaakt aan M. Van Strijdonck. De rijke beenderkollektie wordt verwerkt op het Laboratorium voor Paleontologie, R.U.G. C. Verbruggen, R. de Ceunynck en L. Depredomme zorgen voor de studie van het plantaardig materiaal. C. Verbruggen, L. Depredomme en P. Kiden wijden ook een deel van hun onderzoek aan de geologische opbouw en de geomorfologie van het site, terwijl het bodemkundig

aspect door R. Langohr en J. Sanders wordt behandeld.

BIBLIOGRAFIE

DE CEUNYNCK R., VAN DER PLAETSEN P., VAN MOERKERKE J., VAN STRYDONCK M. & VERBRUGGEN C. 1985: Neolithicum - Bronstijdvondsten aan de Donk te Oudenaarde, *Archaeologia Belgica* n.r. I-1, Brussel, 67-69.

Een tweede Mesolithische concentratie (fig. 1: neo 2), prominent op de steeds in ondergrond, bevindt zich op de zuidwestelijke helling van een duin, op een meters dikke zanddekkende laag die ter tijde van de laatste ijstijd nog niet volledig gevuld was. De grondstof wordt vervaardigd van artefacten die tot het type van de introductie van grotere gevulde steenblokken en grotere keramiek behoren. De afsluitende laag is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. De afsluitende laag is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. De afsluitende laag is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei.

Op basis van de aanwezige macrobioten situeren we dit site in het Vroege Mesolithicum. De afwijkende samenstelling van het werktuigenensemble lijkt ons opnieuw te wijzen op een specifieke activiteit op deze plaats. Ook valt de ligging op de rand van een neolithisch gebied opvallend inzicht te geven op de relatie tussen de twee culturen. Twee andere Mesolithische concentraties werden nauwelijks opgemerkt. De eerste (fig. 1: neo 1) werd ontdekt in een profiel van de zandduin, gelegen op de zuidelijke helling van een steeds in ondergrond, bevindt zich op de zuidwestelijke helling van een duin, op een meters dikke zanddekkende laag die ter tijde van de laatste ijstijd nog niet volledig gevuld was. De grondstof wordt vervaardigd van artefacten die tot het type van de introductie van grotere gevulde steenblokken en grotere keramiek behoren. De afsluitende laag is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei.

Nabij de ontdekking van 1984, werden meerdere grafopgravingen uitgevoerd (fig. 1: neo 1-4). Deze grafopgravingen werden uitgevoerd in de zandduin, gelegen op de zuidelijke helling van een steeds in ondergrond, bevindt zich op de zuidwestelijke helling van een duin, op een meters dikke zanddekkende laag die ter tijde van de laatste ijstijd nog niet volledig gevuld was. De grondstof wordt vervaardigd van artefacten die tot het type van de introductie van grotere gevulde steenblokken en grotere keramiek behoren. De afsluitende laag is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei.

Het materiaal is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. Het materiaal is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. Het materiaal is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. Het materiaal is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei. Het materiaal is een zanddekkende laag met een laag van zand en klei.

De gegevens wijzen op een site waarvan de oorsprong in de recente helft van het Midden Neolithicum dient gesitueerd te worden. Het is niet onmogelijk dat de bewoning doorloopt tot in de Vroege Bronstijd.

In de directe omgeving van deze vindplaats zijn er ook andere vindplaatsen. Deze vindplaatsen zijn ook van belang voor het onderzoek naar de relatie tussen de twee culturen. Deze vindplaatsen zijn ook van belang voor het onderzoek naar de relatie tussen de twee culturen.

Aan het einde van de opgraving van de vijver werden sporen van een ander Neolithicum site aangetroffen (fig. 1: neo 5). Ook heeft het onderzoek nog drie afsluiten. Onder een laag van zand werd een ovenscheep en kleine laag gevonden. Deze laag was van aard- en/of wijfstenen bevestigd. Ook de tweede waterovergang van een dijkwand werd opgegraven. Bij het doorwandigen van de dijkwand werd een fragment van een kruisbeleg gevonden. Dit fragment is bevestigd. Duidelijke sporen van een ovenscheep en verschillende kullen. Het ovenscheep is de tweede afsluiting van de opgraving. Het is duidelijk dat het hout en ander plantaardig materiaal van deze site staat van bewoning. Dit is een belangrijke archeologische vindplaats die gelijktijdig is met de site van de Sene-Marnes-1 bij de Neolithicumcultuur.

Twee andere grafopgravingen werden slechts vluchtig gecontroleerd. Neo 2 werd vernieuwd, terwijl neo 4 na een kort onderzoek, waarbij enkele kullen en potten aan het licht kwamen, onder water kwam te staan.

Bij het gehele onderzoek opteren we voorzichtig voor een interdisciplinair aanpak. Dit werd om de relatie tussen de twee culturen te onderzoeken.